

شناسایی عوامل موثر در طراحی مطلوب مبلمان ورزشی پارک های تفریحی شهر اهواز

مریم کریمی^{۱*}، طاهره ازمشا^۲، نگار لرکی^۳

۱- استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

نویسنده مسئول:

m.karimi@scu.ac.ir

۲ - استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

t.azmsha@scu.ac.ir

۳- دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۱۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۱

چکیده

طراحی مناسب مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی شهری تأثیر بسزایی در ارتقای سلامت جسمانی و اجتماعی شهروندان دارد. این پژوهش با هدف شناسایی عوامل مؤثر در طراحی مطلوب مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی شهر اهواز، از روش تحقیق کیفی و تکنیک تحلیل مضمون استفاده کرده است. داده‌ها از طریق ۱۶ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با متخصصان حوزه طراحی شهری، ورزش و مدیریت شهری گردآوری و سپس با استفاده از روش تحلیل مضمون کدگذاری و دسته‌بندی شده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که پنج مقوله اصلی شامل استانداردهای فنی و ایمنی، زیبایی‌شناسی و طراحی بصری، کاربردپذیری و قابلیت استفاده، پایداری و سازگاری محیطی، و جذب و تعامل اجتماعی در طراحی مطلوب مبلمان ورزشی نقش کلیدی دارند. در این میان، استانداردهای ایمنی و قابلیت استفاده برای گروه‌های مختلف کاربران (کودکان، سالمندان و افراد دارای معلولیت) بیشترین اهمیت را داشتند. همچنین، یافته‌ها نشان داد که طراحی ارگونومیک، استفاده از متریال مقاوم در برابر شرایط آب‌وهوایی اهواز، هماهنگی با محیط پارک و توجه به تعاملات اجتماعی از عوامل مهم در افزایش کیفیت مبلمان ورزشی است. این پژوهش پیشنهاد می‌کند که در طراحی مبلمان ورزشی، ترکیبی از اصول فنی، زیبایی‌شناختی و اجتماعی به‌کار گرفته شود تا مشارکت شهروندان در فعالیت‌های ورزشی در فضاهای باز شهری افزایش یابد.

واژگان کلیدی: مبلمان ورزشی، طراحی شهری، پارک‌های تفریحی، استانداردهای ایمنی، تعامل اجتماعی

مقدمه

پارک‌ها به عنوان یک محیط منحصر به فرد در چشم‌انداز شهری، فرصتی برابر، جهت فعالیت جسمانی، لذت بردن از طبیعت، تعامل اجتماعی و... را فراهم می‌کنند. از طرف دیگر با توجه به توسعه صنعتی، رشد جمعیت شهرها و به دنبال آن، افزایش مناطق مسکونی، بشر با کاهش فضای عمومی برای ورزش و فعالیت بدنی روبرو شده است. این مسأله، خود عامل فقر حرکتی جوامع امروزی و غیر فعال کردن شیوه‌های زندگی می‌باشد، که موجب بروز بسیاری از بیماری‌های جسمی و روانی شده است (شیپپرین و همکاران^۱، ۲۰۱۳). اگر چه وجود پارک‌ها ممکن است، مکانی ایده‌آل برای فعالیت بدنی باشد، اما ویژگی‌هایی از پارک که بتواند افراد مختلف را به خود جذب کند، از اهمیت بیشتری برخوردار است (شورس و وست، ۲۰۰۸). این ویژگی‌ها شامل وضعیت امکانات ورزشی و رفاهی پارک مانند مبلمان ورزشی، امنیت و جذابیت پارک و شرایط و کیفیت پارک، می‌باشد، که می‌تواند منجر به افزایش یا کاهش حضور افراد در پارک شود (مک‌کورماک و همکاران^۲، ۲۰۱۰). افزایش و توسعه تسهیلات و فضاهای عمومی، یکی از راه‌های گرایش مردم هر شهر به استفاده از آن‌ها می‌باشد (لئونارد و همکاران^۳، ۲۰۱۵). یکی از این تسهیلات مبلمان ورزشی می‌باشد که در اماکن عمومی و به ویژه پارک‌های تفریحی ورزشی نصب می‌شوند، که نشان دهنده ی توجه مسئولان شهری به امر ورزش است. وسایل و تجهیزات ورزشی استاندارد؛ با طراحی مناسب در پارک‌ها و فضاهای عمومی شهر در راستای گسترش ورزش شهروندی بسیار مؤثر می‌باشند، زیرا شهروندان را به استفاده از آنها ترغیب می‌کند و علاوه بر ایجاد انگیزه شروع ورزش، به دلیل سهولت در دسترسی و رایگان بودن خدمات با استقبال عمومی نیز مواجه خواهد بود (عظیمی و صفانیا، ۱۳۹۴).

طراحی مناسب مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی شهری، نقشی کلیدی در ارتقای سلامت جسمی و روانی شهروندان ایفا می‌کند. این فضاها با فراهم آوردن امکانات ورزشی در دسترس، افراد را به فعالیت‌های بدنی ترغیب کرده و به بهبود کیفیت زندگی شهری کمک می‌کنند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که معیارهایی مانند ایمنی، فرم ظاهری، عملکرد و وجود ایستگاه‌های تندرستی، از جمله عوامل مؤثر در طراحی مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی هستند. این عوامل می‌توانند تأثیر بسزایی در جذب و رضایت کاربران داشته باشند (جعفری و رضایی، ۱۴۰۱). همچنین، تحلیل پراکنش فضایی مبلمان ورزشی در پارک‌های شهری نشان می‌دهد که توزیع مناسب این تجهیزات می‌تواند به افزایش رضایت و استقبال شهروندان منجر شود. این امر بر اهمیت برنامه‌ریزی دقیق در جانمایی و طراحی این فضاها تأکید دارد (موسوی و همکاران، ۱۴۰۲).

شهر اهواز، به عنوان یکی از کلان‌شهرهای ایران با اقلیم گرم و شرایط خاص زیست‌محیطی، نیازمند طراحی مطلوب فضاهای عمومی برای ارتقای سبک زندگی سالم است. با این حال، بسیاری از پارک‌های تفریحی این شهر فاقد تجهیزات ورزشی استاندارد و طراحی مناسب مبلمان ورزشی هستند. عدم توجه به اصول طراحی، توزیع نامناسب تجهیزات، فرسودگی و نبود استانداردهای ایمنی، باعث کاهش استقبال شهروندان از این فضاها شده و مانع از تحقق اهداف

1. Schipperijn & et al

2. McCormack & et al

3. Leonard & et al

سلامت محور مدیریت شهری می شود. علاوه بر این، اقلیم خاص اهواز، از جمله گرمای شدید و تابش مستقیم نور خورشید، لزوم طراحی مناسب برای تطبیق پذیری با شرایط محیطی را دوچندان کرده است. بنابراین، شناسایی عوامل مؤثر در طراحی مطلوب مبلمان ورزشی در پارک های تفریحی اهواز، می تواند به بهبود کیفیت فضاهای عمومی و افزایش مشارکت شهروندان در فعالیت های بدنی منجر شود. طراحی بهینه مبلمان ورزشی در پارک های تفریحی شهری، نقشی کلیدی در ارتقای سلامت جسمانی و روانی شهروندان ایفا می کند. این فضاها با فراهم آوردن امکانات ورزشی مناسب، افراد را به فعالیت های بدنی ترغیب کرده و به بهبود کیفیت زندگی در محیط های شهری کمک می کنند.

مطالعات اخیر نشان می دهد که طراحی اصولی مبلمان ورزشی در پارک ها، تأثیر مستقیمی بر افزایش مشارکت عمومی در فعالیت های ورزشی دارد. عظیمی دلارستانی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی دریافته اند که عواملی مانند ایمنی، فرم ظاهری، عملکرد و وجود ایستگاه های تندرستی، از مهم ترین معیارهای مؤثر در طراحی مبلمان ورزشی هستند. این پژوهش با بررسی دیدگاه اساتید مدیریت ورزشی سراسر کشور، بر اهمیت این شاخص ها در جذب شهروندان به ورزش در فضاهای باز تأکید دارد. همچنین مطالعه ای در پارک زیتون اهواز نشان داد که طراحی مناسب مبلمان شهری تأثیر مستقیمی بر میزان رضایتمندی ساکنان دارد. این یافته ها بر لزوم توجه به نیازها و خواسته های شهروندان در فرآیند طراحی تأکید می کند (امیری و محمدی، ۱۴۰۰).

اهمیت این پژوهش از دو جنبه قابل بررسی است: بعد سلامت عمومی و بعد توسعه شهری. از نظر سلامت عمومی، فراهم سازی فضاهای ورزشی استاندارد و در دسترس، تأثیر مستقیمی بر کاهش بیماری های ناشی از کم تحرکی، مانند چاقی، دیابت و بیماری های قلبی-عروقی دارد (امیری و محمدی، ۱۴۰۰). از نظر توسعه شهری، پارک های مجهز به مبلمان ورزشی استاندارد، می توانند به افزایش کیفیت زندگی، ارتقای زیبایی بصری و بهبود شاخص های پایداری شهری کمک کنند. افزون بر این، تجربه سایر شهرها نشان داده است که طراحی مطلوب مبلمان ورزشی در پارک های شهری، تأثیر مستقیمی بر افزایش تعاملات اجتماعی و بهبود حس تعلق شهروندان دارد (موسوی و همکاران، ۱۴۰۲). با توجه به این موارد، بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر طراحی مبلمان ورزشی در پارک های تفریحی اهواز، می تواند به ارائه راهکارهای کاربردی برای بهینه سازی این فضاها منجر شده و نقش مؤثری در بهبود سبک زندگی شهروندان ایفا کند. بی شک، طراحی مطلوب مبلمان ورزشی در پارک های تفریحی اهواز، نیازمند برنامه ریزی دقیق و همکاری میان طراحان، مدیران شهری و جامعه محلی است. با توجه به این مطالعات، می توان نتیجه گرفت که در طراحی مبلمان ورزشی برای پارک های اهواز، باید به عواملی مانند مقاومت در برابر شرایط آب و هوایی، ارگونومی، ایمنی و تنوع در امکانات توجه ویژه ای داشت تا نیازهای مختلف جامعه از جمله بهبود سلامت عمومی و افزایش رضایت شهروندان برآورده شود. بنابراین، با توجه به خلاء پژوهشی در این زمینه و همچنین لزوم ایجاد سبک زندگی فعال در بین شهروندان اهوازی، تحقیق حاضر قصد دارد به شناسایی عوامل مؤثر در طراحی مطلوب مبلمان ورزشی پارک های تفریحی شهر اهواز بپردازد.

مبانی نظری

پارک های تفریحی ورزشی

ایجاد پارک به عنوان فضای باز و سبز عمومی زمانی مطرح شد که از یک طرف آلودگی‌های صنعتی بسیاری از شهرهای اروپا را به محیطی غیر قابل تحمل بدل کرده و از طرف دیگر زندگی ماشینی اوقات فراغت مردم را افزایش داده بود. هم زمان با این مسائل بحث‌هایی نظیر عدالت اجتماعی در شهر، رفاه، و حقوق شهروندی نیز از سوی روشن‌فکران مدرن دنبال می‌شد. به این ترتیب، پارک به منزله‌ی یک فضای عمومی با کارکردهای زیست‌محیطی و ساختاری در شهرها ایجاد شد. از طرفی، در شهرسازی نوین، برنامه‌ریزی فضاهای سبز شهری به صورت فعالیت تخصصی درآمده که برنامه‌ریزی و طراحی انواع فضاهای سبز با اهداف و عملکردهای مختلف را در بر گرفته و انتظارات شهروندان را برآورده می‌کند. کم توجهی به آنها می‌تواند به کاهش کارایی فضاهای مذکور و افت کیفیت محیط‌های شهری منجر بشود (قربانی و همکاران، ۱۳۸۹). یک محیط ناسالم علاوه بر آنکه به ورزشکار آسیب می‌رساند بلکه مانعی بر سر راه انگیزه‌های فردی برای اولویت بخشیدن به انجام تمرینات ورزشی است. اگر محل انجام ورزش نامناسب باشد برای انجام تمرینات ورزشی اثر نامطلوب می‌گذارد. مردم یک جامعه می‌توانند از طریق شرکت در فعالیت‌های تفریحی سالم و بخصوص ورزش‌های تفریحی نقش مهمی در حفظ محیط زیست و توسعه پایدار آن جامعه ایفا کنند (طالب‌پور، ۱۳۹۰).

وجود امکانات در پارک‌های تفریحی ورزشی

در زمینه‌ی امکانات زیر ساختی و عوامل زیست محیطی پارک‌ها می‌توان ذکر کرد که هر چه پارک دارای امکانات مختلفی از قبیل زمین بازی، تجهیزات ورزشی و بدنسازی، سروی‌های بهداشتی، فروشگاه و محل‌هایی برای تفریح و نشستن و نیز فضای سرسبز و بهداشتی باشد؛ کاربران بیشتری از آن بازدید می‌کنند. همچنین تحقیقات نشان داده‌اند که عواملی مانند ایمنی، امنیت و روشنایی رابطه‌ی معناداری با ماندگاری شهروندان در فضاهای سبز داشته است. از جانب دیگر احساس امنیت بالاترین میزان رضایت‌مندی شهروندان را به خود اختصاص داده است (محمدی و همکاران، ۱۳۸۸). متأسفانه سهم ناچیز رویکرد شهروندان ایرانی به ورزش و فعالیت‌های بدنی همگانی و حضور در پارک‌های تفریحی ورزشی اساساً به کاستی‌های سازمانی، کمبود امکانات، عدم وجود برنامه راهبردی، فقدان مطالعه در زمینه‌ی ورزش‌های مطلوب جامعه و عدم استقبال جامعه از ورزش‌های همگانی و ایستگاه‌های تندرستی وابسته است و این در حالی است که فضاهای باز و مکان‌های تندرستی عمومی در واقع جلوه‌گر محیطی منطقی و قابل اعتمادی برای پرداختن افراد به فعالیت‌های جسمانی متناسب با سطح و توانشان می‌باشد (معقول و همکاران، ۱۳۹۰).

مبلمان ورزشی

شهر و فضاهای آن بستر یا ظرفی برای وقوع انواع فعالیت‌های فردی یا گروهی شهروندان است که پذیرای فعالیت‌های گوناگون می‌باشد. فعالیت شهروندان در فضاهای شهری باعث پدید آمدن ارتباطات و تعاملات انسانی گشته و حس مکان را به وجود می‌آورند. از طرفی حضور شهروندان در فضاهای شهری باعث افزایش سرزندگی آن می‌گردد. یکی از عوامل مؤثر در ترغیب حضور شهروندان در فضاهای شهری و افزایش سرزندگی در آن ایجاد مبلمان

ورزشی در این فضاها می‌باشد (رخشانی نسب و رشیدیان، ۱۳۹۶). این اقدام مؤثر این اواخر از رونق بیشتری برخوردار شده که نمونه آن، اختصاص فضاهای خاص ورزشی در پارک‌ها برای انجام فعالیت بدنی و نرمش‌های صبح گاهی برای گروه‌های مختلف سنی است. تجهیزات ورزشی و بدنسازی از جمله زیر ساخت‌هایی است که در پارک‌ها نصب شده تا زمینه برای ورزش صبحگاهی فراهم شود. نصب دستگاه‌های بدنسازی در پارک‌ها با این هدف صورت گرفته است که همه مردم بدون هیچ محدودیتی بتوانند از این دستگاه‌ها برای تقویت عضلات و پیشگیری از بیماری‌های ناشی از بی تحرکی که مدام درباره آنها هشدار داده می شود استفاده کنند (زنگی آبادی و همکاران، ۱۳۸۸). کارشناسان بسط و توسعه ورزش عمومی و در اختیار گذاردن امکانات ورزشی بدون محدودیت زمان را برای عموم مردم به صورت رایگان از جمله محاسن نصب مبلمان ورزشی در بوستان‌ها عنوان می‌کنند که به شرط استفاده درست و آموزش صحیح به بالارفتن سطح سلامت عمومی و نشاط جامعه منجر می‌شود (نصرتی فر، ۱۳۸۷). نهادهای اصلی در این زمینه که به صورت مستقیم در قبال این امر مسئولیت دارد، سازمان فرهنگی ورزشی شهرداری است و این نهاد در تبلیغ اثرات مفید ورزشی در بهینه کردن شیوه زندگی روزمره، با انتخاب سیاستی قابل تقدیر در جای جای شهر و اختصاص دادن فضاهای خاص ورزشی در پارک‌ها برای انجام فعالیت بدنی و نرمش-های صبحگاهی برای گروه‌های مختلف سنی اقدام به ساخت مسیرهای تندرستی که خود شامل مسیرهای پیاده‌روی، وسایل و تجهیزات بدنسازی می‌باشد، کرده است (عیسایی خوش، ۲۰۱۱). اما با توجه به اینکه مبلمان ورزشی معمولاً در پارک‌های تفریحی ورزشی قرار دارند، بنابراین استفاده کنندگان آن را کلیه افراد جامعه تشکیل می‌دهند. زن و مرد، پیر و جوان همگی بنابر نیازشان انتظارات جسمی متفاوتی از این گونه تجهیزات دارند، بنابراین لازم است تا از طریق انجام تحقیقات متعدد به شناسایی کلیه نیازها و خواسته‌های شهروندان در راستای افزایش راحتی هر چه بیشتر استفاده کنندگان اقدام شود. زیرا میزان رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد مبلمان ورزشی در فضاهای باز و به ویژه پارک‌های تفریحی ورزشی که نیازهای افراد را به خوبی برآورده سازند، می‌تواند مقدمات حضور پر رنگ آنها را در این گونه فضاها مهیا نموده و به تبع آن، زمینه ارتقاء شاخص‌های سلامت را در جامعه افزایش دهد. همچنین لازم به ذکر است که طراحی مبلمان ورزشی به دلیل ارتباط مستقیم با بدن انسان، نیازمند شناخت اصولی است که بهترین شرایط را جهت استفاده افراد از تجهیزات ورزشی فراهم آورد (عظیمی و صفانیا، ۱۳۹۴).

روش تحقیق

پژوهش حاضر دارای رویکرد کیفی می‌باشد. داده‌های پژوهش از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با مشارکت خبرگان، جمع‌آوری شده و با روش تحلیل محتوا بررسی شدند. برای اجرای نمونه‌گیری ابتدا فهرستی از خبرگان و متخصصان با داشتن سوابق علمی و پژوهشی و نظریه‌پردازی در حوزه فضاهای شهری و اماکن ورزشی تهیه شد و سپس با آنها مصاحبه‌ای عمیق برگزار شد. پس از اتمام هر مصاحبه از هریک از افراد مصاحبه‌شده خواسته شد سایر خبرگان را به پژوهشگر معرفی کنند. این کار تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر به نقطه اشباع رسید؛ جایی که داده‌های جدید جمع‌آوری شده با داده‌هایی که قبلاً جمع‌آوری شدند، تفاوتی نداشت و به هم شبیه بودند. درنهایت، با ۱۷ مصاحبه مصاحبه اشباع نظری حاصل شد. کوال (۱۹۹۶) بیان کرده است که با توجه به زمان و منابع در دسترس، تعداد 10 ± 15 (حداکثر ۲۵ نفر و حداقل ۵ نفر) نمونه برای اجرای مصاحبه کافی خواهد بود. کدگذاری و بررسی مصاحبه‌ها

با استفاده از روش تحلیل محتوا انجام شد. تحلیل محتوا شامل مجموعه روش‌هایی است که برای تحلیل متون نوشتاری حاصل از مصاحبه به کار می‌رود. پس از هر مصاحبه، مطالب پیاده‌سازی و دسته‌بندی شدند و بلافاصله پس از مصاحبه، تحلیل و کدگذاری اولیه به شیوه‌ی مقایسه‌ی مداوم انجام شد. در مرحله کدگذاری باز، مطالب خط‌به‌خط خوانده شد و به هر قسمت از داده‌ها (که ممکن است یک کلمه، خط یا پاراگراف باشند) یک برچسب اختصاص داده شد. این تکه از داده‌ها را می‌توان یک واقعه در نظر گرفت. چندین واقعه، یک مفهوم را شکل می‌دهند. در اصل هر نکته‌ی کلیدی، یک واقعه محسوب می‌شود. سپس واقعه‌ها را به یک سطح بالاتر یعنی مفهوم انتقال داده شد. بعضی از مفاهیم، از ترکیب چند واقعه به دست می‌آیند و بعضی، تنها از یک واقعه یا نکته‌ی کلیدی حاصل می‌شوند. در مرحله کدگذاری انتخابی از طریق مقایسه مستمر کدها و مفاهیم تولید شده در مرحله قبلی؛ مقوله‌های فرعی و مقوله‌های محوری یا اصلی شکل گرفت (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۴).

برای تعیین موثق بودن داده‌ها (که در پژوهش‌های کیفی پایایی و در پژوهش‌های کمی معادل روایی است) از روش بازکدگذاری (پایایی بازآزمون) توسط یک پژوهشگر دیگر استفاده شد. در روش بازکدگذاری، سه مصاحبه در اختیار پژوهشگری دیگر قرار گرفت. ضریب پایایی بازآزمون ۷۹ درصد بود که نشان‌دهنده میزان توافق کدگذاری بین دو پژوهش، ثبات و درجه توافق مطلوب در کدگذاری است. با توجه به اینکه این میزان پایایی از ۶۰ درصد بیشتر است (کوال، ۱۹۹۶: ۴۴)، قابلیت اعتماد مضمون‌سازی (کدگذاری) مطلوب و تأیید شده است. همچنین، برای تعیین تأییدپذیری (روایی مصاحبه‌ها) از روش بازبینی اعضا استفاده شد. مضمون‌سازی‌ها در اختیار سه نفر از مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت. آن‌ها نظرهای خود را اعمال کردند و درنهایت، مضامین استخراجی پژوهش را تأیید کردند.

یافته‌های تحقیق

برای پاسخ به سؤال اصلی تحقیق، مبنی بر شناسایی عوامل موثر در طراحی مطلوب مبلمان ورزشی پارک‌های تفریحی شهر اهواز؛ پس از بازخوانی مقالات و مبانی نظری و انجام مصاحبه‌ها، همه مفاهیم (۵۰)، مقوله‌های فرعی (۱۸) و اصلی (۵) به‌طور منظم در جدول ذیل تنظیم شد.

جدول ۱: کدگذاری مفاهیم، مقوله‌های فرعی و اصلی

مقولات اصلی	مقولات فرعی	مفاهیم
استانداردهای فنی و ایمنی	ویژگی‌های فیزیکی و مصالح	مقاومت در برابر شرجی و رطوبت هوا
		دوام و استحکام مواد
		مقاومت در برابر گرما
	ایمنی و راحتی کاربران	طراحی ارگونومیک
		طراحی ضد لغزش تجهیزات
		تناسب با کاربران مختلف
		ارتفاع مناسب وسایل ورزشی
	پایداری زیست‌محیطی	استفاده از مواد بازیافتی
		مقاومت در برابر اشعه UV

	دوام و نگهداری	سیستم دفع آب باران از روی تجهیزات
		پوشش مقاوم در برابر زنگ زدگی
		مقاومت در برابر خرابکاری
	تطابق با معیارهای جهانی	رعایت استانداردهای بین‌المللی
		انجام مطالعات تطبیقی در این زمینه
زیبایی‌شناسی و طراحی بصری	طراحی بصری جذاب	تنوع رنگ‌بندی
		گرافیک و نشانه‌گذاری ورزشی
		هماهنگی رنگ و مواد اولیه با محیط پارک
	زیبایی‌شناسی در طراحی	فرم‌های مدرن و نوآورانه
		استفاده از طرح‌های بومی و سنتی
	استفاده از نورپردازی مناسب	ترکیب نورپردازی با طراحی
		بهره بردن از نور طبیعی جهت تامین روشنایی شب
		قابلیت تغییر و تنظیم در طراحی
کاربردپذیری و قابلیت استفاده	انعطاف‌پذیری طراحی	استفاده از چوب و مواد طبیعی
		طراحی برای تمامی سنین
		امکان استفاده افراد دارای معلولیت
	طراحی کاربرپسند	امکان استفاده برای سالمندان
		سهولت در نصب و استفاده
		نشانه‌گذاری واضح راهنما برای استفاده
	انعطاف‌پذیری طراحی	مناسب‌سازی برای گروه‌های خاص
		قابلیت تنظیم ارتفاع و زوایا
پایداری و سازگاری محیطی	طراحی پایدار	ترکیب ایستگاه‌های ورزشی متنوع
		امکان استفاده در ساعات مختلف شبانه‌روز
		استفاده از مواد تجدیدپذیر
		کاهش مصرف انرژی در تولید
		استفاده از رنگ‌های کم‌ضرر برای محیط‌زیست
	طراحی مقاوم	کاهش تولید زباله‌های صنعتی
		کاهش آلودگی صوتی ناشی از تجهیزات
		مقاومت در برابر گرمای زیاد
		مقاومت در برابر رطوبت و شرجی
		مقاومت در برابر بارن‌های فصلی
جذب و تعامل اجتماعی	تقویت تعاملات اجتماعی	تطابق طراحی با طبیعت پارک
		حفظ پوشش گیاهی اطراف مبلمان
	دسترسی و جانمایی مناسب	ایجاد فضاهای ورزشی گروهی
		طراحی برای ورزش‌های جمعی
		نزدیکی به مسیرهای دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی
	تعامل اجتماعی و فرهنگی در فضاهای ورزشی	جانمایی مبلمان در نقاط پرتردد پارک
		برقراری امنیت در پارک‌ها
		ترکیب مبلمان ورزشی با فضاهای استراحت
		توجه به فرهنگ محلی در طراحی

		اجاد فضاهایی برای بازی کودکان
		شاد و مفرح بودن فضا برای افزایش انگیزه ورزش در بین شهروندان

مقوله‌های فرعی و اصلی براساس آنچه در بالا و روش پژوهش ذکر شد، در جدول شماره ۲ زیر بیان شدند.

جدول ۲: مقوله‌های فرعی و اصلی

مقولات اصلی	مقولات فرعی
استانداردهای فنی و ایمنی	ویژگی‌های فیزیکی و مصالح، ایمنی و راحتی کاربران، پایداری زیست‌محیطی، دوام و نگهداری، تطابق با معیارهای جهانی
زیبایی‌شناسی و طراحی بصری	طراحی بصری جذاب، زیبایی‌شناسی در طراحی، استفاده از نورپردازی مناسب و انعطاف‌پذیری طراحی
کاربردپذیری و قابلیت استفاده	دسترسی‌پذیری، طراحی کاربرپسند و انعطاف‌پذیری طراحی
پایداری و سازگاری محیطی	طراحی پایدار، طراحی مقاوم و سازگاری محیطی
جذب و تعامل اجتماعی	تقویت تعاملات اجتماعی، دسترسی و جانمایی مناسب و تعامل اجتماعی و فرهنگی در فضاهای ورزشی

بحث و نتیجه‌گیری

طراحی بهینه مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی شهری، به‌ویژه در مناطقی با شرایط آب و هوایی خاص مانند اهواز، نیازمند در نظر گرفتن مجموعه‌ای از عوامل فنی، زیبایی‌شناختی، کاربردی، محیطی و اجتماعی است. این پژوهش با هدف شناسایی و تحلیل این عوامل، از طریق مصاحبه‌های عمیق و تحلیل مضمون، به دسته‌بندی مفاهیم اولیه، مقولات فرعی و مقولات اصلی پرداخته است. این دسته‌بندی به محققان، طراحان شهری و مدیران اجرایی کمک می‌کند تا؛ بر اساس عوامل علمی و تجربی، مبلمان ورزشی بهینه طراحی کنند تا ضمن افزایش کیفیت فضاهای تفریحی و ورزشی؛ میزان مشارکت و استفاده شهروندان از این تجهیزات را به حداکثر برسانند.

استانداردهای فنی و ایمنی

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که ویژگی‌های فیزیکی و مصالح مورد استفاده در مبلمان ورزشی، مانند مقاومت در برابر گرما، رطوبت و اشعه UV، به‌همراه طراحی ارگونومیک و ایمنی تجهیزات، از اهمیت بالایی برخوردارند. این یافته‌ها با نتایج مطالعات ریال اچی کی (۲۰۱۷)، محمدی و همکاران (۱۴۰۱)، محمدی و همکاران (۱۳۹۹)، محرم زاده و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد؛ به‌عنوان مثال، عظیمی دلارستانی و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که ایمنی، فرم ظاهری و عملکرد تجهیزات ورزشی از جمله شاخص‌های مهم در طراحی مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی-ورزشی هستند.

زیبایی‌شناسی و طراحی بصری

هماهنگی طراحی مبلمان با محیط پارک، استفاده از رنگ‌ها و فرم‌های جذاب و در نظر گرفتن المان‌های بومی و فرهنگی، از دیگر عوامل مؤثر شناسایی شده در این پژوهش است که منجر به اثربخشی بیشتر این قضاها و ایجاد انگیزه در کاربران برای مراجعه مجدد و بهره‌مندی از امکانات می‌گردد. این نتایج با یافته‌های بسنی و همکاران (۲۰۱۶)، ادوارد و همکاران (۲۰۱۵)، محمدی و همکاران (۱۴۰۱)، محمدی و همکاران (۱۳۹۹)، محرم زاده و همکاران (۱۳۹۴) دارد؛ به‌طوری‌که در مطالعه‌ای بر نقش مبلمان ورزشی در افزایش سرزندگی فضاهای شهری، بر اهمیت طراحی زیباشناختی و هماهنگی با محیط تأکید شده است.

کاربردپذیری و قابلیت استفاده

تناسب تجهیزات با نیازهای مختلف کاربران، از جمله کودکان، سالمندان و افراد دارای معلولیت، و همچنین سهولت در نصب، استفاده و نگهداری، از دیگر مقولات اصلی استخراج شده در این پژوهش است. در واقع کاربردپذیری درست می‌تواند در گرایش افراد به پارک‌ها برای انجام فعالیت ورزشی تأثیرگذار باشد. فراهم کردن تجهیزات و مبلمان راحت و مناسب، به نحوی که دستیابی مطلوب و مناسب به تمامی امکانات ورزش را برای عموم و خصوصاً قشر خاص جامعه فراهم باشد، منجر به امنیت و راحتی می‌شود. بدون تردید، مشخص بودن مسیرهای حرکت و کاربری‌های مقصد این مسیرها در تقویت حس ایمنی ناشی از این مسیرها می‌افزاید. این یافته‌ها با نتایج پژوهش تاکاگی و همکاران (۲۰۲۲)، عظیمی دلارستانی و همکاران (۲۰۱۷) و محمدی و همکاران (۱۴۰۱)، همخوانی دارد که در آن به اهمیت عملکرد و ایستگاه‌های تندرستی در طراحی مبلمان ورزشی اشاره شده است.

پایداری و سازگاری محیطی

استفاده از مواد تجدیدپذیر، کاهش مصرف انرژی در تولید و مقاومت در برابر شرایط اقلیمی سخت، از جمله عوامل محیطی مؤثر در طراحی مبلمان ورزشی شناسایی شده‌اند. از نظر آب و هوایی، شهرستان‌های استان خوزستان خصوصاً شهر اهواز دارای تابستان‌های گرم و طولانی و زمستان معتدل و کوتاه می‌باشند. عموماً در این اقلیم گرما از اردیبهشت ماه شروع و تا مهر ماه ادامه دارد. پس باید در این خصوص متناسب با شرایط آب و هوایی، به ساخت تجهیزات با مواد اولیه تجدیدپذیر و مقاوم به گرما و ساخت ایستگاه‌های تندرستی همراه استراحتگاه‌های سرپوشیده در آن اقدام کرد. این نتایج با وتیچ و همکاران (۲۰۲۱)، کازینسکی و همکاران (۲۰۱۴)، کاندیجایک و همکاران (۲۰۱۳)، پژوهش‌های کریمی و همکاران (۱۴۰۲)، محمدی و همکاران (۱۴۰۱)، (الله‌مرادی و همکاران، ۱۳۹۹)، محرم زاده و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد؛ به‌عنوان مثال، در مطالعه‌ای بر طراحی مبلمان شهری با توجه به موقعیت طبیعی محیط، بر اهمیت استفاده از مواد سازگار با محیط‌زیست و تطابق طراحی با طبیعت پارک تأکید شده است.

جذب و تعامل اجتماعی

نقش مبلمان ورزشی در افزایش تعاملات اجتماعی، ایجاد فضاهای ورزشی گروهی و ارتقای سلامت همگانی، از دیگر یافته‌های این پژوهش است. این نتایج با نتایج تاکاگی و همکاران (۲۰۲۲)، خرم و همکاران (۱۴۰۰)، (رخشانی نسب و رشیدیان، ۱۳۹۶)، محمدی و همکاران (۱۳۹۹)، محرم زاده و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد؛ یکی از مصحبه شونده‌گان ذکر کرد که؛ بر نقش مبلمان ورزشی در افزایش سرزندگی فضاهای شهری و شادابی شهروندان بسیار تأثیرگذار است. فراهم کردن محیط‌هایی برای تفریح و بازی کودکان، شاد بودن محیط، امنیت پارک، رعایت حال افراد سالمند و ... از عواملی هستند که ضمن بهره‌مندی از خدمات ارائه شده، منجر به ایجاد شادی و نشاط و با بالابردن توانمندی شهروندان منجر به گسترش تبادلات فرهنگی، روابط اجتماعی و دوست‌یابی می‌شود که خود عامل بسیار مؤثری در اثربخشی و استفاده مجدد از این فضاها خواهد شد و برای انجام فعالیت ورزشی اهمیت دارند.

نتیجه‌گیری کلی

فضاهای عمومی شهرها، از جمله پارک‌ها از مهمترین عرصه‌هایی است که می‌تواند در افزایش سرزندگی، نشاط و به طور کلی سبقت جستن وجهی فرهنگی - اجتماعی و سیاسی شهر بر وجه کالبدی و فنی در شهرهای معاصر تأثیر گذار باشد. پژوهش حاضر با شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در طراحی مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی شهری، نشان می‌دهد که توجه به استانداردهای فنی و ایمنی، زیبایی‌شناسی، کاربردپذیری، پایداری محیطی و نقش اجتماعی این تجهیزات، می‌تواند به بهبود کیفیت فضاهای عمومی و افزایش رضایت و مشارکت شهروندان منجر شود. تنها راه موجود برای گرایش هر چه بیشتر شهروندان به پارک‌ها جهت انجام فعالیت بدنی، رسیدگی بیشتر به پارک‌ها و به روز کردن تجهیزات و امکانات، مطابق با سن و سلیقه مراجعه‌کنندگان می‌باشد. همچنین با توجه به تعبیه شدن ایستگاه‌های بدنسازی و مسیرهای پیاده‌روی در برخی از پارک‌های کلان‌شهر اهواز، که مراجعه‌کنندگان خاص خود را دارد، عملاً به دلیل کمبود زمین‌های ورزشی یا وجود حصار و فنس اطراف آن‌ها، حضور افراد جوان در پارک‌ها جهت انجام ورزش و فعالیت بدنی کاهش یافته، یا فقط در ساعت‌های خاصی از شبانه‌روز امکان‌پذیر خواهد بود. بر اساس یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود در شرایطی کنونی که امکان تغییر محل زندگی خیلی از شهروندان وجود ندارد و ممکن است همجواری مناسبی وجود نداشته باشد، با تجهیز و افزایش کیفیت مبلمان و تجهیزات ورزشی و امکانات رفاهی و زیبایی بصری پارک‌ها، و همچنین تقویت عوامل اجتماعی مانند برگزاری جشنواره‌های خانوادگی، اطلاع‌رسانی در مورد فواید فعالیت جسمانی و ... بتوان اثرات منفی و مشکلات ناشی از عدم استفاده از این فضاها و امکاناتشان را کاهش داد و موجبات گرایش هر چه بیشتر شهروندان به انجام فعالیت‌های بدنی را فراهم آورد.

منابع

- امیری، ف.، و محمدی، پ. (۱۴۰۰). تأثیر طراحی مبلمان شهری بر رضایتمندی ساکنان: مطالعه موردی پارک زیتون اهواز. فصلنامه مدیریت شهری، ۹(۳)، ۱۳۰-۱۱۲. بازیابی شده از <https://civilica.com/doc/5320>

- جعفری، م. و رضایی، ن. (۱۴۰۱). طراحی بهینه مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی با تأکید بر اصول ارگونومی. نشریه پژوهش‌های معماری و شهرسازی، ۱۲(۱)، ۷۸-۹۴. بازیابی‌شده از <https://civilica.com/doc/1997326>
- خرم، بهاره، صحرایی نژاد، نسیم، کافی، محسن (۱۴۰۰). طراحی پارک ورزشی در شهر همدان با کاربری رویکرد توسعه نشاط اجتماعی شهری. فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۲۳. ۴. صص ۲۰۱-۲۱۴.
- دانایی فرد، حسن؛ الوانی، سید مهدی؛ آذر، عادل (۱۳۹۴). روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع. انتشارات صفار؛ تهران؛ چاپ سوم. صص ۲۸، ۱۳.
- رخشانی نسب، حمیدرضا، رشیدیان، مریم (۱۳۹۶). تخلیلی بر جایگاه مبلمان ورزشی در افزایش سد زندگی فضاهای شهری (مطالعه موردی شهرنورآباد ممسنی). نشریه جغرافیا و توسعه، شماره ۴۶. صص ۱۱۶-۱۰۱.
- زنگی آبادی، علی؛ تاجیک، زینب؛ غلامی، یونس (۱۳۸۸). تحلیل پراکنش فضایی مبلمان ورزشی در پارک‌های شهری و تأثیر آن بر رضایت و استقبال شهروندان (مطالعه موردی: شهر اصفهان)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی. سال اول. پیش شماره ۲. صص ۳۴-۱۵.
- شتاب بوشهری، سیده ناهید، کریمی، ویسیا، & ازمشا. (۱۴۰۲). شناسایی عوامل مؤثر بر اثربخشی پارک‌های بانوان استان خوزستان با تأکید بر فعالیت بدنی. جغرافیا و روابط انسانی، ۶(۳)، ۳۵۰-۳۱۸.
- طالب پور، مهدی (۱۳۹۰). بررسی رابطه وضعیت زیست محیطی فضاهای ورزشی با میزان مشارکت در فعالیت بدنی (اولین همایش ملی مدیریت).
- عظیمی دلارستانی، عاطفه؛ صفانیا، علی محمد؛ عظیمی دلارستانی، عادل. (۱۳۹۶). بررسی معیارهای طراحی مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی - ورزشی. *دوفصلنامه مدیریت و توسعه ورزش*، شماره ۱۰، صفحات ۲۴۰-۲۲۱.
- عظیمی، عادل، صفانیا، علی محمد (۱۳۹۴). بررسی معیارهای طراحی مبلمان ورزشی در پارک‌های تفریحی ورزشی
- قربانی، رسول تیموری، راضیه (۱۳۸۹). تعلیمی بر نقش پارک‌های شهری در ارتقاء کیفیت زندگی شهری (نمونه موردی: پارک‌های شهری تبریز).
- اللهمرادی، رضوی و دوستی. (۱۳۹۹). طراحی مدل ورزش شهروندی در کلانشهر تهران با استفاده از نظریه داده‌بنیاد. نشریه مدیریت ورزشی، ۱۲ (۳)، ۸۱۷-۷۸۹.
- محرم زاده، محمدی، صیادی، محمد امین و وحدانی. (۱۳۹۴). تحلیل عوامل مؤثر بر کاربری مسیرهای تندرستی نقاط مختلف شهر ارومیه (با تأکید بر استفاده از دستگاه‌های بدنسازی پارکها). پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۵ (۱۰)، ۷۱-۸۱.
- محمدی سردار، حسینی محمدسلطان و قاسمی سیانی مجتبی. (۱۳۹۹). شناسایی مولفه های مبلمان ورزشی پارک های شهر اصفهان: مطالعه کیفی. ۹ (۳). ۲۳.
- محمدی، اسماعیلی و زارعی. (۱۴۰۱). طراحی مدل ادراک مطلوبیت فضای ورزشی پارکی شهر تهران. نشریه مدیریت ورزشی، ۱۴ (۲). ۴۰-۲۵.

- معقول، محمدامین، شریفیان، اسماعیل، سلطانی‌نژاد، سلمان (۱۳۹۰). ارزیابی وضعیت شاخص‌های مطلوب ایستگاه‌های تندرستی از شهروندان.
- موسوی، س.، و همکاران. (۱۴۰۲). تحلیل پراکنش فضایی مبلمان ورزشی در پارک‌های شهری و تأثیر آن بر رضایت و استقبال شهروندان. فصلنامه مطالعات شهری و منطقه‌ای، ۱۵(۲)، ۶۲-۶۵. بازیابی شده از <https://ensani.ir/fa/article/192219>
- نصرتی فر، زهره (۱۳۸۷). بدن سازه‌های پارک‌ها استاندارد شهر (صفحه‌ی اجتماعی روزنامه ایران).

- Leonard, T., Zhang, L., Hoehner, C (2015). Variations in Park Facility Valuations across Neighborhoods. *Applied Spatial Analysis and Policy*, 8(1), 45-67
- Besenyi, G. M., Kaczynski, A. T., Stanis, S. A. W., Bergstrom, R., Oestman, K. B., & Colabianchi, N. (2016). Sex Differences in the Relationship between Park Proximity and Features and Child and Youth Physical Activity. *Children, Youth and Environments*, 26(1), 56-84 .
- Edwards, N., Hooper, P., Knuiman, M., Foster, S., & Giles-Corti, B. (2015). Associations between park features and adolescent park use for physical activity. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 12(1), 21-30.
- Eesayi khosh. (2011) Views comparing of experts and users about the facilities in the park, *journal of research in sports science sports management*
- HK, Y. E., KO, H. W., & HW, C. E. (2017). Elderly satisfaction with planning and design of public parks in high density old districts: An ordered logit model. *Landscape and Urban Planning*, 165, 39-53.
- Kaczynski, A. T., Besenyi, G. M., Stanis, S. A. W., Koohsari, M. J., Oestman, K. B., Bergstrom, R., Reis, R. S. (2014). Are park proximity and park features related to park use and park-based physical activity among adults? Variations by multiple socio-demographic characteristics. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11(146), 0146-4.
- Konijnendijk, C. And. Copenhagen & Alnarp, January 2013 Other, (2013), *Benefits of Urban Parks, A systematic review*.
- Kvale, Steinar. (1996). *Interviews: An Introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, CA: Sage.p: 42.
- McCormack, G. R., Rock, M., Toohey, A. M., & Hignell, D. (2010). Characteristics of urban parks associated with park use and physical activity: a review of qualitative research. *Health & place*, 16(4), 712-726.

- Schipperijn, J., Bentsen, P., Troelsen, J., Toftager, M., & Stigsdotter, U. K. (2013). Associations between physical activity and characteristics of urban green space. *Urban Forestry & Urban Greening*, 12(1), 109-116.
- Shores, K. A., & West, S. T. (2008). The relationship between built park environments and physical activity in four park locations. *Journal of public health management and practice*, 14(3), e9-e16.
- Takagi, D., Kondo, N., Tsuji, T., & Kondo, K. (2022). Parks/sports facilities in local communities and the onset of functional disability among older adults in Japan: The J-shaped spatial spillover effects. *Health & Place*, 75, 102801.
- Veitch, J., Salmon, J., Abbott, G., Timperio, A., & Sahlqvist, S. (2021). Understanding the impact of the installation of outdoor fitness equipment and a multi-sports court on park visitation and park-based physical activity: A natural experiment. *Health & Place*, 71, 102662

